

Quan parlar de drets culturals no és suficient

Published by [Roser Mendoza](#) [1] on 12/07/2025 - 10:12 | Last modification: 30/03/2026 - 07:50

Lectura crítica del Pla estatal des del món municipal

Quan l'Estat parla de drets culturals, el món local hauria d'escoltar-hi amb atenció —i també amb un cert escepticisme. El *Plan de Derechos Culturales* del Ministeri de Cultura es presenta com una proposta de fons: una eina compartida, transformadora i ambiciosa, que aspira a canviar el marc de les polítiques públiques. Però, llegit des del territori —des de l'escala que fa possibles aquests drets en la vida quotidiana—, cal preguntar-se: construeix realment una aliança entre governs, o només la insinua?

El pla es proposa com «una herramienta transformadora compartida por todo el ecosistema cultural y por el conjunto de la ciudadanía» (p. 7), i defineix la cultura com un dret fonamental, un bé comú i una eina per a la justícia social i la democràcia. Formula un diagnòstic lúcid sobre les desigualtats del sistema cultural i desplega una agenda estructurada en cinc grans prioritats, 146 mesures i un discurs que combina solidesa conceptual amb vocació de canvi.

Aquest marc és rellevant i oportú. Però, des del món municipal, el document genera preguntes incòmodes però necessàries: què hi poden fer, els ajuntaments, amb aquest pla? Quin espai de corresponsabilitat hi tenen? Se'ls reconeix el paper polític i institucional que els pertoca?

Llegit des del territori, aquest pla es pot analitzar a través de cinc angles clau:

- (1) el reconeixement simbòlic que es fa del món local i la seva manca de concreció,
 - (2) l'ambició discursiva que no sempre ajuda,
 - (3) un diagnòstic lúcid però formulat des del centre,
 - (4) una arquitectura institucional que oblida la governança local
- i (5) la necessitat de reconèixer el dret a decidir des del territori si volem parlar de drets culturals reals.

El pla no nega la importància del territori. Al contrari: afirma que «[este] Plan nace con la determinación de favorecer las condiciones para que las prácticas culturales florezcan allí donde tienen lugar: en la vida cotidiana» (p. 10). Aquesta formulació és prudent —parla de condicions i possibilitats—, però el rerefons és clar: sense arrelament territorial, els drets culturals no es poden desplegar de manera plena ni efectiva. També descriu la cultura com «una red de relaciones y vínculos entre prácticas, territorios y formas de vida» (p. 27), i reconeix explícitament el recorregut del món local, citant l'Agenda 21 de la Cultura, el document [Cultura 21 Acciones](#) [2] de CGLU, el [Pla de Drets Culturals de Barcelona](#) [3] i el [Cultura 311+](#) [4] de la Diputació de Barcelona. A més, sosté que «sin democracia cultural, la cultura deja de ser un derecho pleno para todas las personas y se ve restringida a un privilegio de unas pocas» (p. 40). Aquestes afirmacions situen el territori com a espai clau.

Tanmateix, aquest reconeixement no es trasllada a l'arquitectura del pla. Ni en els eixos estratègics ni en les mesures s'hi defineixen funcions per als governs locals, ni es concreta com es dotaran de mitjans per assumir els reptes que el pla mateix diagnostica. Es parla de «tejer alianzas» i de «fortalecer la cooperación» (p. 12), però

sense establir canals, mecanismes ni compromisos institucionals. Els municipis hi apareixen com a escenaris on passen coses, però no com a subjectes polítics amb veu pròpia. I això no és una qüestió menor.

El pla ofereix un marc polític potent, que connecta amb el que molts municipis ja fan —o intenten fer— des de fa anys. Quan afirma que la cultura és «inseparable del bienestar, la democracia y la justicia social» (p. 11), o que la participació ha de ser «real, situada, sostenida y transformadora» (p. 40), ressona amb la feina feta en la proximitat: en l'educació comunitària, la mediació o la dinamització cultural no instrumentalitzada. Ara bé, aquesta ambició no va acompanyada de metodologies, recursos ni estratègies operatives pensades per al món local. La formulació conceptual és massa general i massa centrada en l'escala estatal. Es parla molt del dret a participar, però no de qui sostindrà aquesta participació. Es reclama transversalitat, però no s'explica com es concreta en polítiques municipals reals, amb pressupostos limitats i estructures sovint fràgils. Aquesta distància entre la gran ambició i l'escassa operativitat pot acabar desmobilitzant. És molt més fàcil aplaudir el pla que aplicar-lo.

Un dels punts forts del document és el diagnòstic. Amb claredat i valentia, descriu les desigualtats que travessen el sistema cultural: per motius de renda, classe, gènere, origen, capacitat o lloc de residència. S'hi afirma que «el sistema cultural actual arrastra aún una serie de déficits estructurales —en sus imaginarios, en sus prácticas y en sus políticas— que han contribuido a reproducir desigualdades y a mantener formas de exclusión que vulneran el acceso, la participación y la representación en la vida cultural» (p. 30). Es reconeixen, així, problemes de fons com la concentració de recursos, la precarietat laboral o la invisibilització de col·lectius. Ara bé, la realitat municipal no hi apareix com a part d'aquest diagnòstic. No es parla de les condicions laborals dels equips tècnics locals ni de les tensions que genera la manca de recursos per desplegar polítiques públiques a escala de poble o barri. Quan es denuncia la desigualtat territorial —«disparidades significativas en el acceso a bienes y servicios culturales» (p. 32)—, no s'explica com els ajuntaments intenten pal·liar aquestes bretxes, sovint amb estructures mínimes o sense suport interadministratiu. En molts municipis petits, per exemple, la biblioteca és l'únic equipament cultural actiu, i sosté una part desproporcionada de les funcions de participació i accés. Aquesta realitat no apareix en cap lloc. Tampoc no es diu si els nous indicadors proposats seran aplicables a escala local ni amb quin suport. Es torna a donar per fet que ja s'hi adaptaran. Però com, amb què i amb qui?

El pla fa bandera de la necessitat de transformar la institució cultural pública. Defensa un model de gestió «democrático, vivo y dialogado» (p. 61) i aposta per una administració oberta i transversal (p. 124). Però quan es concreta l'arquitectura institucional, els municipis desapareixen de l'esquema. Es proposa crear una *Comisión técnica de seguimiento del Plan*, integrada per les unitats del Ministeri, així com impulsar la col·laboració interministerial i la *Conferència Sectorial de Cultura* com a òrgans de coordinació (p.122-123), però no es preveu cap espai de corresponsabilitat estable amb els governs locals. De fet, en cap dels mecanismes de seguiment s'inclouen actors municipals. I això és especialment greu si tenim en compte que són els municipis els qui sostenen gran part dels equipaments, serveis i projectes culturals de base. El pla diu que ha estat «concebido como un documento abierto, situado y reapropiable» (p. 7). Però sense mecanismes de participació real, reapropiar-se'n pot voler dir, simplement, assumir més responsabilitat sense més poder. I això no és cooperació: és recentralització encoberta.

El *Plan de Derechos Culturales* és un pas important, i cal reconèixer la voluntat de fer política cultural des d'un paradigma de drets. Però sense una arquitectura compartida, sense redistribució de recursos i sense reconeixement real del món local, el risc és que tot quedi en el pla de la declaració. El dret a participar en la vida cultural també implica el dret a decidir com es garanteix aquest dret. I això només pot passar si es reconeix als municipis no com a executors, sinó com a espais polítics. Espais on es negocien tensions, es prioritzen recursos i s'afronten contradiccions.

Els drets culturals es construeixen des de la quotidianitat

Els drets culturals no es decreten: es construeixen. I aquesta construcció només és possible si s'habita la quotidianitat. Si neix des dels pobles, les ciutats, els barris i les comunitats que els viuen. Tal com recorda el mateix pla, «[este] Plan nace con la determinación de favorecer las condiciones para que las prácticas culturales florezcan allí donde tienen lugar: en la vida cotidiana» (p. 10). Però perquè això sigui cert, també s'ha de decidir des d'allà.

Referència

Ministerio de Cultura (2025). *Plan de derechos culturales*. Gobierno de España. <https://planderechosculturales.cultura.gob.es> [5]

Foto: Comissió de Cultura de l'Ajuntament d'Olesa de Montserrat (gener, 2025).

Categories: Article
Categories: Articles i anàlisi
Tags: drets culturals

Tags: polítiques culturals

Tags: desenvolupament territorial

Tags: planificació cultural

Tags: governança cultural

- [6]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/blogs/2025/07/planddcc>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/mendozahr>

[2] <https://www.agenda21culture.net/es/documentos/cultura-21-acciones>

[3] <https://www.barcelona.cat/culturaviva/sites/default/files/2021-05/Pla%20Drets%20Culturals.pdf>

[4] <https://www.diba.cat/ca/web/drets-culturals>

[5] <https://planderechosculturales.cultura.gob.es/dam/jcr:6724d89c-cb41-49d8-bb15-15dbb7c268f9/plan-de-ddcc.pdf>

[6] <https://interaccio.diba.cat/node/10091>